LAUDATIO ELEONORAE, COSMI MEDICIS, FLOREN. AC SENENS. DUCIS, VXORIS. QUÆ...

Pietro Vettori

Digitized by Google

LAVDATIO ELEONORAE, COSMI MEDICIS, FLOREN. AC SENENS. DVCIS; VXORIS.

Quæ habita eſt IIII. K. Ian.

Florentiæ à Petro Victorio, in æde diui Laurentii.

Florentiæ apud Laurentium Torrentinum.
MDLXII.

Digitized by Google

Digitized by Google

COSMO MEDICI,
DVCI FLORENTINORVM
AC SENENSIVM,

PETRVS VICTORIVS SAL.

ALTERAM etiam hanc curam ſuſcepi, princeps optime, vt in contione dicerem de laudibus coniugis tuæ, præſtantiſſimæ omnium feminarum, quod feci neſcio libenter ne dicam, an grauate: ſine dubio enim huic quoque tempori tuo, aduerſo ac miſero, volens libensque inſeruiui: triſtis tamen atque inuitus acerbum hunc caſum mente reuolui, ac de ipſius vi & atrocitate copioſius verba feci: renouare enim magnopere recordatione hac & ſingularum partium diligenti tractatione in animo meo dolorem, atque ægritudinem coactus ſum, & res tuas malas, quas obſcurare & extinguere maluiſſem, illuſtrandi atque augendi neceſsitas mihi impoſita eſt. Deus igitur opt. max. faciat vt ex hac die, ſiquid eſt in me ingenii ac facultatis in[illegible]uis, potius rebus lætis ac proſperis mihi collocandum ſit: quàm in vlla alia re, quæ ſimilitudinem aliquam harum habeat, ipſum

vllo pacto ſit exercendum. Quod ſi mihi contigerit, vt ſpero, & opto & vt tua quidem certe virtute & integritate dignum eſt: tunc enitar quantum potero, vt intelligas quanta in me vigeat cupiditas tibi inſeruiendi: ac res tuas, cuicuimodi illæ ſint, ornandi. Tu interim egregium meum animum, ac voluntatem erga te ſpectabis: & quid facere voluerim, non quid fecerim, cogitabis. in primis autem, de quo tecum etiam in extrema hac oratione mea egi: quodque noſtra magni intereſt operam dabis, vt dolorem iſtum tuum ſedes, ac te vndiq; ſaluum nobis incolumemq; conſerues. Vale. Florentia IIII. Non. Ian.

DOLET mihi ciues mei me nimis crebro cogi munus hoc idem obire: angorque intimis ſenſibus, quod video luctum, quem finitum eſſe oportebat, renouatum: & quum primo illi, triſti in primis & acerbo, nihil addi poſſe videretur, inuentum tamen eſſe, qui ipſum longo interuallo ſuperaret. quare ſollicito animo ſum, nec video quomodo poſſim pro perſonæ dignitate, tempori huic ſeruire: in damno enim illo deplorando omnes ingenij vires conſumpſi: effudique quidquid lacrimarum habui. Ea præterea ilico ſecuta ſunt, quæ ne dum nos reſpirare ſinerent: modumque aliquem facere dolori, potius illum auxerunt, ac ſi quid reſtabat lacrimarum, euocarunt. Acceſſit, paucis diebus interiectis, tertium vulnus, grauiſſimum atque acerbiſſimum omnium: & quod altius in animos noſtros penetrauit, atq; inde omnem penitus pacem ac ſecuritatem exturbauit. O rem acerbam atque omnibus pene ſeculis inauditam. ò atrocitatem caſus, omnem aliam fortunæ iniquitatem ſuperantis. Quis vmquam audiuit, aut legit, tot continentia funera, tam breui ſpatio temporis florentiſſima in domo eſſe nata? Mediam illam plagam obſcurare voluit humaniſſimus princeps: ſilentioque præteriri tantum incommodum à ſe acceptum. vel potius ab vniuerſa ciuitate, melius eſſe iudicauit: credo ne rurſus, vix prioribus lacrimis arefactis, animos veſtros perturbaret, ac nouo, eoque magno dolore inflammaret. Sed tamen vos domi probum illum adoleſcentem, et in quo magni vir

Digitized by Google

tutis igniculi lucebant, luxiſtis: tacitiq; mœrorem illum ac triſtitiam vobiſcum tuliſtis. Huic vero quaſi fulmini cuidam, quamuis ſit fortis, reſiſtere non potuit: ac cariſsimam ſibi coniugem omni funeris pompa comitari voluit. Adiuuemus igitur voluntatem ipſius, ac dolorem quem ſentimus animo, pateſaciamus. ipſe autem huius lectiſsimæ atque optimæ feminæ, ſi vlla ratione valebo, dotes eximias ac laudes celebrabo: & ſi illæ oratione mea non egent, quum per ſe ſatis illuſtres ac claræ ſint: vobis autem in primis notæ, ac valde probatæ.

Orta eſt ELEONORA antiqua ſtirpe: nec ſolum in Hiſpania, vbi poſtea radices egit, illuſtri ac clara, verum etiam in illis locis, vnde primum eò venit, in excelſo loco ſita. Quippe quum Byzantij regnarit, imperioq; totius Græciæ potita ſit. Sed vetere ipſius origine, Palæologorumq; familia relicta, nata eſt ELEONORA inferioribus temporibus in ea tellure, in qua multa magnaq; nobilitas exiſtit. Cui enim ignota eſt vetus, eademq; præclara in bello Hiſpanorum laus ac gloria, quæ nullo tempore interrupta eſt: ſemperq; continens ac iugis permanſit. quod alijs non paucis fortiſsimis nationibus minime contigit. quæ quum breui tempore floruiſſent, non multo poſtea iacuere: omnemq; illum ſplendorem funditus amiſere. Eandem etiam plurimis alijs, maximis virtutibus, ornatam eſſe nemini dubium eſt: de bellica autem potiſsimum, quæ magis inſignis eſt: veramq; nobilitatem gignit, loqui volui. Ex hac igitur gente, familiaq; Toletana, in ipſa valde illuſtri: ac ſuis proprijsq; decoribus ornata, orta illa eſt. Patris ipſius prudentiam, magnitudinem animi, auctorita-

tem,

tem, quam apud Carolum V. ſapientiſsimum imp. habuit, non oportet commemorare: magnum enim theatrum hæ magnæ ipſius virtutes habuerunt: teſtisq; ſemper erit Neapolis, vniuerſumq; illud regnum, ſingularis iudicij huius excellentis viri: quod ipſe ſpatio unius et viginti annorum pro rege gubernauit: atque optimis legibus & inſtitutis ornauit. tanta ſanè fuit in hac re prudentia hominis, vt omnes qui poſtea eo loco fuerunt, veſtigia ipſius diligenter perſecuti ſint: atque inde optimam famam collegerint, ac ſaluti illius prouinciæ proſpexerint. Matris uerò Mariæ, feminæ primariæ, ſingularem probitatem cuncti mortales in illis locis nouerunt: quæ ex antiquiſsima honeſtiſsimaque familia Oſoria nata fuit: ſecumque nomen dignitatis & poteſtatem tulit, quo vir prius ipſius inſignitus fuit, & poſtea maior natu filius ornatus: inde enim profectum eſt, quod & Petrus ipſe & nunc Federicus Villæ Franchæ Marchiones appellantur, ac iure optimo ſedis illius principatum obtinent. Reliquorum duorum fratrum virtus, qua, quantaque ſit, & in omni genere laudis commendatio ſingularis, neminem veſtrum fallere poteſt: Garziæ nanque induſtria in militari diſciplina: rebusque maritimis ac terreſtribus adminiſtrandis clara in primis & nobilis eſt. Aloiſij vero, qui multum nobiſcum uixit, operā ac ſtudium in magnis rebus principi noſtro non ſemel vtile fuit. Garziæ, maioris Federici filij, admirabilem virtutem in bello, in quo fortiſsime occubuit, in littore Meningis inſulæ contra Mauros pugnans. Itemque Ioannis patrui Cardinalis grauitatem, magnopere laudati viri; & qui, dum vixit, ob vitæ ſanctitatem, ſummumque conſilium in rebus agendis, ſpecimen

Digitized by Google

illius ordinis fuit. Didacique, & ipſius patrui, merito celebratum nomen, magniſque gradibus honoris ornatum. In primis autem Ferdinandi, Albæ ducis, huius noſtræ principis feminæ fratris patruelis, dignitatem, multis honeſtis factis claram: qui paternæ Garziæ gloriæ multum addidit, ac veram vndique honeſtatem conſectatur. vel ipſam pene potius iam adeptus eſt, totamq; expreſſit, arduum hic eſſet explicare: neque enim hiſtoriam ſcribimus, ſed ornatiſſimæ mulieris laudes ſtrictim attingimus. Hunc igitur patrem habuit, atque hos ſtrenuos, & omni honore dignos fratres (vt quattuor illa lumina eiuſdem familiæ omittam: atq; alios non paucos, qui factis ſuis præclaris quamlibet domum poſſent illuſtrare) præſtantiſſima virgo, quæ cum optimo noſtro duce, initio ſui principatus, in matrimonium collocata fuit. Quid oportet me nunc vobis prolixius corporis ipſius bona, quæ cotidie vidiſtis, ac ſemper magnopere ſuſpexiſtis, prædicare? cur ego tempus nunc teram in laudanda forma ipſius? quæ cum alijs multis de cauſis ſpectanda: caraq; habenda eſt, tum in primis quia illi fortunæ congruit, mirificeq; apta eſt hominibus honeſtandis, qui imperium in aliquos habent. Fuit illa quidem certe tanta, vt potius immortali alicui naturæ, deoque, quàm mortali feminæ conuenire videretur. Cuius etiam rei certum indicium erat pulcherrima omnis ipſius soboles, quæ, cum alijs eximijs bonis, tum etiam hoc ipſo mirum in modum matrem referebat. Quum formam ipſius laudo; eodem tempore, quæ conſtituunt ipſam, ac ſine quibus ſpecies manere non poteſt, cetera corporis bona commendo: quæ cuncta in ipſa collecta, & ad ſummum perducta, extitere. in primis au-

tem

tem venuſtas incredibilis, lepoſque grauitate temperatus. Nam de valetudine, viribusque corporis, dicere non eſt neceſſe, quum eo in bono mulieres ceteras vicerit; cuius rei documentum ſæpe vidimus ea in re, quæ debilitare in primis ac frangere corpus ſeminarum ſolet. cui rei illa tam facile reſiſtebat, vt natos ſuos manibus alicunde ſuſtuliſſe, non ipſa paulo antè peperiſſe videretur. Poſtquam autem attigi oratione mea hoc bonum, ac de partus facilitate, aliud agens, locutus ſum, non omnino alieno loco, vt arbitror, celebrabo hic ingentem eiusdem dotem: & qua nulla verior, aut maior à femina iure optimo expectatur: fœcunditatem, inquam, ac copiam liberorum, & eorum quidem omni corporis atque animi laude ornatorum: quum enim alia ratione viri ad ſuperas ſedes aſcendant, hac vna fore feminæ viam ſibi ad cælum muniunt: quod etiam ſanctiſſimi viri, & qui optimi vitæ Chriſtianæ au ctores ſunt, affirmarunt, ac monimentis litterarum prodiderunt. Sed his relictis ad animi bona, quæ maiora ſunt, veniamus: & partem aliquam ipſorum breuiter perſtringamus.

Initium autem à pietate erga deum opt. max. ducam. Quæ igitur vmquam magis ipſum coluit: aut veriore ratione ſemper venerata eſt? vnde etiam quod inde proficiſcitur: radicemque eam habet, caſtas, illique dicatas virgines ſemper fouit, ac quibuſcunque potuit commodis auxit. Nam de amore in virum, egregiaque animi beneuolentia minime dubium eſt. cum ambo inter ſe: vnde vera ſolidaque voluptas naſcitur, ac vita prorſus beata prouenit, certarint vter eorum magis alterum diligeret, & quacunque re honeſte poſſet, oblectaret.

Quare inde omnia illa mala longiſſime afuerunt, quæ

Digitized by Google

matrimonium, ſanctiſſimumque hoc vinculum labefactare conſuerunt: ſuſpiciones, iræ, altercationes, diuerſæ voluntates, libidines: inrepere enim hoc quoque flagitium in opulentiſſimas domos conatur: atque eò, quo minime decebat, penetrare non timet. Quanta comitas eius fuerit, quanta humanitas in noſtris mulieribus accipiendis, exploratum nobis eſt. Diſciplina domeſtica non poteſt satis laudari, ſeueritasq́; qua illa multa vſa eſt & in liberos ſuos omnis ætatis sexusq́: & in gregem illum honeſtiſſimarum virginum, ac summo loco natarum, quem prope se habebat. Nam amorem magnum in illas, & gregiam voluntatem supremo vitæ die ſignificauit. quum de suis bonis illis consuluit, et amplisſimis muneribus cunctas donauit. Liceret etiam mihi de magnitudine animi ipſius, prudentiaq́; in conſilijs de magnis rebus capiendis, multa prædicare: sed quia virtutes hæ muliebrem naturam superare videntur, & his omnibus, reliquisq́; ipſius admirabilibus virtutibus exponendis, longiore temporis ſpatio opus eſſet, finem illis referendis faciam. Hoc tantum, quod valde aptum eſt ad narrationem hanc confirmandam, adiungam. Hanc ſpectatiſſimam mulierem, quum Romam vna cum viro profecta eſt, omnium ora in se conuertiſſe: atque illic, in oculis penè cunctarum gentium, mirifica exempla maximarum virtutum edidiſſe. ita certe ipsa à summis antiſtitibus eo tempore domi foriſq́; culta & obſeruata eſt, vt admirationem res illa magnam in animis multorum mouerit: in alijs vero quibusdam inuidiam excitarit. vnde manifeſtò teneri potuit virtus ipſius incredibilis, ac penè diuina: quæ tam breui tempore tot grauiſſimorum virorum animos ſtupore impleuerit. Quæ igitur tot & tam præ-

claris

Digitized by Google

claris bonis abundabat: vnumq; præterea, quod vincebat illa omnia, poſſidebat. intelligo quod cum COSMO Medice, ſapientiſſimo viro: eodemq; noſtro ac Senenſium duce, in matrimonium copulata erat, repente omnibus illis ſpoliata eſt, ac miſerabili morte oppreſſa. Ego autem, qui longiſſimam illam ætatem viuere voluiſſem: vel potius, ſi fieri potuiſſet, numquam mori: perpetuoq; frui in hoc noſtro cælo, bonis illis, quibus referta erat, audebo dicere, (vereor quomodo hoc accepturi ſitis ciues mei: metuoq; ne apud nos ſtatim offendam: sæuusq; atque impius exiſtimer: ſed audebo tamen dicere: deus enim mihi teſtis eſt, quo animo dicam) audebo inquam dicere, prius illam extingui maluiſſem: nec vſque ad eam diem, qua in vita manſit, ſpiritum perducere. Non vidiſſet illa, ſi hoc eximia quadam felicitate ipſi contigiſſet, acerbum interitum optimi filij, ac ſummo gradu honoris ornati. Non paucos poſt dies alterius, qui ætate ipſi ſuccedebat: atque omnes æquales ingenij & animi magnitudine ſuperabat, indigniſſimam itidem mortem. Non Ferdinandum etiam, eodem morbo conflictatum, & in magno vitæ periculo conſtitutum. non luctum viri. non filiæ fletum. non generi lacrimas. non denique multis modis deformatam eam domum, quam ſemper antea florentiſſimam, & omni lætitiæ genere abundantiſſimam viderat: & illo demum bono non parua ex parte orbatam: quod ipſa illi large ac copioſe pepererat. Unde veram eſſe perſpicitur illam ſapientum virorum vocem, qui diutius in vita eſſe minime expetendum clamant. ac multo sæpius lacrimaſſe, qui ſenes, quam qui infantes moriuntur, poſitis exemplis declarant. Sed deus opt. max. (vt opinor) cuius multas alias sæpe virtutes in ſecundis re

bus cognorat, huius etiam maximæ omnium, ac præcipue Chriſtiano homini aptæ, æquitatis inquam animi, ac patientiæ in laboribus, periculum in ea facere voluit, atq; experiri quomodo illa res aduerſas ferret. vt ipſam poſtea perfunctam omnib. rebus, quæ peccandi anſam mortalib. dant, atq; vndiq; ſpectatam, ad ſe traheret: ac tot optima ipſius facta magnis veriſq; præmijs compenſaret, & perpetua deniq; vita donaret. Sed ipſam etiam non inuitam voluntati eius obtemperaſſe, uel potius libenter cariſſimorum ſibi filiorum iter proſecutam fuiſſe, exiſtimare debemus: vt reliquam veriorem vitam cum illis perpetuò degeret, cum quibus ipſi in hac miſera, ac multis grauibusque malis repleta, diutius eſſe non licuit. Quin certe illa mortem non reformidarit, extremumq; illud tempus conſtanter ac forti animo expectarit, dubium non eſt.

Quum autem vt potui: & vt breuitas temporis mihi conceſſit, hanc ſanctiſſimam atq; optimam feminam honorarim, & de ipſius laude non nulla dixerim, ſequitur vt videam, ſi vlla ratione valeam dolorem veſtrum lenire: in primis autem mærori noſtri principis mederi: cuius ille in pectore altius inhæſit. Si nanque ægritudinem illius leuatam audieritis, magna ex parte vt confido, dolorem veſtrum minueritis: qui ipſum, quacunque re poteſtis imitari debetis: & ex ipſius ſalute, tranquillitateque animi, toti pendetis. Poteſt ſane hoc à me merito poſtulari: & hoc non parua pars officij mei eſſe videtur. Sed omnia in te poſita ſapientiſſime princeps, robóreque iſto animi tui ſunt (tecum enim quamuis abſente, tamquam præſente loquar) ſi nanque cogitamus quot quantaque incommoda paucis diebus acceperis, nullam orationem

Digitized by Google

parem tantæ ægritudini ſedandæ inueniemus : ſi rurſus in mentem nobis venit, cui medicina facienda ſit, non magnopere laborabimus : nullus eſt enim tam grauis animi morbus, qui non ab eo facile depellatur, qui ſe ſanari voluerit, remediumque eius mali minime reſpuerit. Eſt autem illud cogitare eum, qui vehementer dolet, ac dies noctesque morte ſuorum cruciatur, ſe nullum nouum malum accepiſſe: ſed ea quæ cotidie nobis imminent; ſtatimque à primo ortu omni homini propoſita fuerunt, perpeſſum eſſe. Quis autem eſt: cui aliqua ſanitas ſit, qui legibus naturæ parere recuſet: aut quis tantæ arrogantiæ eſt, qui eum, quem velit, præter ceteros debere huius mali (ſi mors malum appellanda eſt) immunem eſſe, fatoque à ſe eripi poſſe arbitretur. Non ero in hoc longior: nec cuncta nunc præcepta doctorum hominum huc comportabo: qui omnes accuratè caſus hos æquo animo tolerari debere, docuerunt: neque enim illa omnino in te curando, neceſſaria puto. Quod, niſi perſpecta mihi penitus eſſet animi tui æquitas: & vt in alijs omnibus rebus, ita etiam in hac ſingularis prudentia, non tantum iudicia illorum huc afferrem, ſed fortaſſe etiam auderem te accuſare, ac verbis denique iiſdem obiurgare: quibus apud ſapientiſſimum poetam regem regum Agamemnonem multo inferior perſona ac ſeruus deniq; condicione: oratione tamen liber, heroque valde fidelis, obiurgat: quod nimis ægritudini indulgeret, ac ſe totum conflictaret: quum enim illud minime ſe probare in tanto rege dixiſſet, addidit. Noli putare Agamemnon Atreum patrem te procreaſſe, vt omnibus paſſim bonis fruerere. Et lætitia enim te, & ægritudine affici neceſſe eſt: mortalis namque natus es; teque no-

Digitized by Google

lente etiam, ac recuſante conſilia deorum exitum habebunt. Conueniret certe hoc tibi quoque omni ex parte, ſi eadem, qua ille, imbecillitate animi fores: quum enim multa & magna in vita commoda conſecutus ſis: ampliſſimiſque fortunæ muneribus instructus, ſperare non debuiſti tibi cuncta ſemper ex ſententia euentura. quæ verò illa ſint, quibus vndique cumulatus es, quum ante oculos omnium poſita ſint, ac magnitudine ſua fulgeant, non opus eſt nunc commemorare. Abijce igitur mærorem iſtum, nec patere partem vllam ægritudinis in animo tuo reſidere. cogitaque te viro dignis muneribus fungendis, ac populis denique imperio regendis natum eſſe: non fletibus muliebribus, lamentationibuſque tractandis. qui mentis tuæ ſtatus vel motus potius ac perturbatio ingens, quemadmodum alijs multis modis tibi obeſſet, ita etiam conſilia tua, vtilia nobis ac ſalutaria, valde impediret. Affirmabo etiam, ſi hoc feceris, te gratum vxori tuæ mortuæ eſſe facturum: cui viuæ ſemper omnibus in rebus placere ſtuduiſti: illa enim ex alto loco te nunc ſpectat: & quum amore tuo erga ſe, fideliquememoria gaudeat, capit ex hac vna re moleſtiam incredibilem. Dixi.

14767

Digitized by Google

Digitized by Google

